

סוגיות בדף היומי

סנהדרין צ"א. "פעם באו בני מצרים לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון"

לכ"ו את שחר העבודה, מדוע התקבלה תשובתו של גביהא על דעתם של המצרים עד כדי כך שהיו צריכים לברוח. עונה על כך הגאון תשובה נפלאה. בפר' "ויגש" מאריכה התורה לתאר כיצד כלכל יוסף את ארץ מצרים בשנות הרעב. בשלב הראשון נא' ויתום הכסף מארץ מצרים ומארץ כנען ויאמר יוסף הבן מקינכם ואתנה לכם במקינכם אם אפס כסף, השלב השני כאשר תמה השנה ההיא והעם המצרי בא לפני יוסף באומרו לא נכחד מאדוני כי אם תם הכסף ומקנה הבהמה, לא נשאר אל אדוני בלתי אם גוייתנו ואדמתנו. יוסף קונה את כל אדמת מצרים לפרעה, ובשלב השלישי הוא קונה את כל העם המצרי לעבדים לפרעה, וכך מכריז יוסף "ויאמר יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה, ולא די בזה אלא יוסף הופך את הקניה הזו לחוק קבוע שכך נא' "וישם אותה יוסף לחוק עד היום הזה על אדמת מצרים". מפרשי הפשט תמהים איזה צורך היה ליוסף לשים אותה לחוק עד היום הזה, כלום לא די במה ששרת את פרעה בקנותו את הדור הזה לעבדים, הגאון רבי מאיר שמחה מבאר את הסוד שמונח באותו חוק שהחיל יוסף על העם המצרי, הרי נא' שמה שקנה עבד קנה רבו, העם המצרי הפך להיות כולו לעבדי פרעה, נמצא שכל הרכוש של האזרחים הפרטיים היה שייך בעצם לפרעה, לבית המלוכה והחוק הזה היה תקף גם בדורות הבאים, כך שכאשר עמ"י שאל איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב ושמלות, החוב לא היה לעם המצרי אלא לבית המלוכה, צודקת מעתה טענתו של גביהא בן פסיסא שהיות ובית המלוכה התחייב לעמ"י שכר עבודה של 430 שנה, שוב אין שום מקום לתבוע את עמ"י על אותם כלי כסף וזהב ושמלות שבנ"י לקחו מבית המלוכה, כל זאת צפה יוסף ברוח קודשו וזו הסיבה ששם אותה יוסף לחוק עד היום הזה. (האדמו"ר מטאלנא שליט"א)

סנהדרין צ"ד: "מה עשה [חזקיהו] נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב"

כ'. והרה"ג רבי דניאל זר שליט"א ביאר, שכונות חזקיהו היתה שמי שאינו עוסק בתורה ידקר, במה ידקר, בחרבו של סנחריב! כי רק תורה מגני ומצלי.

סנהדרין צ"ה. "איש שבא על עסקי נוב"

משתמשים בשרביט, מה הדין בשעת הסכנה שאל בבהמ"ד וענו לו שבשעת הסכנה מותר. רכב אבישי על הפרדה של דוד המלך, קפצה לו הדרך ובדרך נס הגיע לדוד והציל אותו וכפי שנא' בפסוק "ויעזור לו אבישי בן צרויה ויך את הפלשתי וימיתוה". מכח דברי גמרתנו, הנ"ב באור"ח שאלה ל"ה, מביא שאלה נוראה עליה נשאל, וכך נא' שם: להנעלה והמרומם הרב רב ליב ליכטנשטט על דבר שאלתו על הסיבה והמקרה לא טוב שקרה לו שיש אחד הפציר בו שיתן לו סחורות ללכת למקום קרוב ואשתו מחתה ביד הזקן כי הותש כחו, והדרך משובשת בגייסות, אבל הזקן הפציר ובקש שיתנו לו את הסחורה. וע"פ הפצרתו נתנו לו את הסחורה, והזקן נהרג בדרך והיתה נפשו בשאלתו אם צריך כפרה או לא, הנ"ב מביא את דברי גמרתנו כהכרעה לכאורה שיש על נותן הסחורה לעשות תשובה, שהרי הקב"ה אמר לדוד המלך עד מתי יהא עוון זה טמון בידך על ידך נהרגה נוב עיר הכהנים, למרות שדוד המלך רק השתמש בשרותים של אחימלך בנוב עיר הכהנים, וכמובן שלא עלה על דעתו שמחמת זה שאלו יהרוג את אנשי העיר ואעפ"כ נפקד על כך דוד, כך גם בעניינינו. אבל הנ"ב מחלק ואומר כך: "אני אומר שבנדון דידן שלא הוא הציע לישש אלא שהישיש הוא שביקש אין שום צורך בכפרה, ומעשי בכל יום שאדם לוקח סחורה בהקפה מחברו והולך לירידים, האם נאמר שכל מה שיקרה לאותו אדם יהיה על חשבון נותן הסחורה, ויש לי להביא ראיה ברורה מאותה גמ', דהנה יש לדקדק למה לא חשוב נמי על ידך נהרג אבנר, שהרי גם אבנר בסיבת דוד המלך נהרג שהרי אבנר בא אל דוד לחברון לכרות עמו ברית להעמיד לו מלכות ישראל ושם נהרג ע"י יואב בן צרויה, והרי דוד כתב אליו שהוא מסכים שיבוא, וא"כ היה על הקב"ה לומר על ידך נהרג אבנר, אלא ודאי כיון שדוד לא התחיל עם אבנר שיבוא לכרות ברית, רק אבנר היה המתחיל ששלח אל דוד כרתה ברית אתי והנה יי עמך להסב אליך את כל ישראל, ודוד רק הסכים בדבר והשיב "טוב הדבר" והיתה כוונת אבנר גם לטובת עצמו להינקם מאיש בושט על דבר הפגש כנא' שם במקרא, לכן אין אחריות הירגותו על דוד, וזה ממש דלא כנדון דידן שהשליח התחיל עמו, והיה לטובת השליח, ולכן לעניות דעתי אין צריך כפרה כלל, אם רצונו ליתן איזה מתנה ליתומי הנהרג דבר טוב יעשה".

[האדמו"ר מטאלנא שליט"א]

ממשיכה הגמ' לספר: אמרו לו הרי הוא אומר "וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום" תנו לנו כסף וזהב שנטלתם. אמר גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהן לפני אלכסנדרוס... נתנו לו רשות והלך ודן עמהן, אמר להן: מהיכן אתם מביאים ראיה, אמרו לו מן התורה, אמר להן: אף אני לא אביא לכם ראיה אלא מן התורה, שנאמר "ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה, תנו לנו שכר עבודה של שלשים ריבוא ששעבדתם במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה. אמר להם אלכסנדרוס מוקדון החזירו לי תשובה, אמרו לו תנו לנו זמן שלשה ימים, נתן להם זמן, בדקו ולא מצאו תשובה, מיד הניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות וברחו, ואותה שנה שביעית היתה.

הגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק בספרו משך חכמה על

התורה מעיר על דברי גמ' אלו הערה מעניינת. בעצם אין בדברי גביהא בן פסיסא תשובה מספקת לטענתם של בני מצרים, בני מצרים טענו לפני אלכסנדר מוקדון שהיות ובני ישראל טרם יציאתם ממצרים לקחו מהם בהשאלה, עליהם להשיב את כל אשר שאלו לבעלים. התשובה של גביהא בן פסיסא היא שבמשך 430 שנה השתעבדו בני מצרים בבני ישראל, נמצא שבני מצרים חייבים לבנ"י שכר עבודה והר"ז מתקזז במה שבנ"י לקחו מהם, אבל יש לכאורה מקום לטעון, בנ"י כאשר הם עבדו במצרים הם עבדו למלך מצרים לפרעה, נמצא שאמנם בית המלוכה המצרי חייב לעמ"י שכר עבודה, אבל כאשר בנ"י שאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב ושמלות, הרי שהם התחייבו לשלם לאזרחים הפרטיים של מצרים, מה תשובה היא זו, אם בית המלוכה חייב לבנ"י, מדוע צריך לפולל החוב על האזרחים הפרטיים של מצרים. על בנ"י להשיב לאותם אנשים פרטיים מהם הם לקחו, ובית המלוכה המצרי צריך להשיב

וקשה, וכי ביטול תורה יש לו חיוב מיתה. ויש שתירצו כיוון שחזקיהו היה מלך ואסור לעבור על גזירותיו, ממילא כל אשר ימרה את פיו חייב מיתה ומיתתו בסייף, עיין אל"מ או"ח ח"ה סי'

הגמ' מתייחסת למה שנא' בשמואל ב', פרק כא פסוקים טו-יח, נא' כך בפסוקים: "ותהי עוד מלחמה לפלשתים את ישראל וירד דוד ועבדיו עמו וילחמו את פלשתים ויעף דוד, וישבי בנוב אשר בילידי הרפה ומשקל קינו שלש מאות משקל נחשת והוא חגור חדשה ויאמר להכות את דוד, ויעזור לו אבישי בן צרויה ויך את הפלשתי וימיתוה אז נשבעו אנשי דוד לו לאמר לא תצא עוד אתנו למלחמה ולא תכבה את נר ישראל". מספרת הגמ' כך "מאי וישבי בנוב, אמר רב יהודה אמר רב איש שבא על עסקי נוב, ידוע שכאשר דוד המלך ברח מפני שאול הוא הגיע לנוב עיר הכהנים בקש מהכהן אחימלך שייתן לו ולנערים אשר עמו כדי פרנסתם, ומתבאר בפסוקים שאחימלך הכהן מלבד מה שהוא צייד את דוד המלך ואנשיו במזון, הוא נתן גם לדוד את חרב גולית הפלשתי שבו הכה דוד את גולית. באותו זמן הזמן למקום איש מעבדי שאול דואג האדומי והוא זה שספר אח"כ לשאול המלך על כך, ובעקבות הלשנה זו מתבאר שם בהמשך הפסוקים, העונש הנורא שהטיל שאול על נוב עיר הכהנים וכפי שנא': ויאמר המלך לדואג סוב אתה ופגע בכהנים, ויסוב דואג האדומי ויפגע בכהנים וימת ביום ההוא 85 איש נושאי אפוד בד ואת נוב עיר הכהנים הכה לפי חרב מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק ושוור וחמור ושה לפי חרב. ובעוון חמור זה ענש שאול המלך במיתה משונה, וכך גם דואג האדומי. הקב"ה שמדקדק עם צדיקים כחוט השערה בא בתלונה אל דוד המלך: "ויאמר לו הקב"ה לדוד עד מתי יהא עוון זה טמון בידך על ידך נהרגה נוב עיר הכהנים, שהרי לולא היה דוד מסתתר שם לא היתה נחרבת העיר, ועל ידך נטרד דואג האדומי, ועל ידך נהרגו שאול ושלושת בניו. ממשך הקב"ה ואומר לדוד רצונך שיכלו זרעך או שתמסר ביד אויב, אמר לפניו רבש"ע אמסר ביד אויב ולא יכלה זרע, מספרת הגמ' שיום אחד יצא דוד למקום מסוים, בא השטן ונדמה לו כצבי, ותוך כדי נסיון לצוד אותו הגיע דוד לארץ פלשתים, שם פגע בו יושבי בנוב אחיו של גולית והחליט לנקום את מיתת אחיו. תפס את דוד והניח עליו קורת בית הבד, לחץ על הקורה כדי למחות את דוד, ונעשה נס והקרקע נפתחה תחתיו, כך שקורת בית הבד לא הזיקה לו. ממשיכה הגמ' לספר שבאותו זמן הגיעה יונה ונקשה על חלונו של אבישי בן צרויה, הבין אבישי היות וכנסת ישראל נמשלה ליונה, מכאן שדוד המלך שריו בסכנה. אמר למדנו במשנה שאסור לרכב על סוסו של המלך ואין יושבים על כסאו, ואין